

Rus emperyalizmi efsanesi: Ukrayna savaşında tarafsızlık politikası neden yanlıştır¹

Levent Dölek

Rusya ve Ukrayna arasında sıcak savaşın başlamasıyla birlikte solda “tarafsızlık” politikasının yaygın şekilde savunulduğunu ve bu politikanın gerekçelerini açıklarken de Lenin’e ve Bolşevizm’in Birinci Dünya Savaşı’ndaki politikalarına sıklıkla atıf yapıldığını görüyoruz. Bu atıflar yanlıştır. Rusya, Marksist bir analiz çerçevesinde bilhassa da Lenin’in emperyalizm üzerine ortaya koyduğu perspektif esas alındığında kesinlikle “emperyalist” bir devlet olarak değerlendirilemez. Diğer yandan velev ki Rusya “emperyalist” olsun bu mevcut savaşta “tarafsızlık” politikası yine de Leninizm perspektifinden bakıldığında yanlıştır. Devrimci Marksizm (Bolşevik-Leninizm) savaflara dogmatik ve soyut kriterler üzerinden değil her ülkenin ve dünya işçi sınıfının çıkarları temel alınarak oluşturulmuş ilkeler ışığında bakar.

Leninizm savaşta tarafsızlık politikasını reddeder

Her şeyden önce, Lenin’in ve Bolşeviklerin emperyalistler arası savaşta, savaşan emperyalist blokların her ikisinin de “haksız” ve “yağmacı” olduğunu tespit etmesinin sonucunda vardığı yer işçi sınıfının tarafsızlık politikası izlemesi değil-

---

¹ Bu yazı, daha önce *Gerçek* gazetesinde yayınlanmıştır (<https://gercekgazetesi1.net/uluslararası/rus-emperyalizmi-efsanesi-ukrayna-savasinda-tarafsizlik-politikasi-neden-yanlistir>). Ancak yazı, dergimizin “Emperyalizm ve Savaş” dosyasının önemli bir boyutu üzerinde yoğunlaştığından dolayı burada tekrar yayınlanmasını yararlı görmekteyiz. (Yayın Kurulu’nun notu.)

dir. Lenin, Birinci Dünya Savaşı'nda dünya proletaryasının çıkarının emperyalist blokların başını çeken İngilizlerin mi Almanların mı kazanmasından yana olduğunu belirlemenin çok mümkün olmadığını belirtir. İşçi sınıfının çıkarı devrimdedir. Savaşın devrimlere dönüşmesinin önce ulusal ölçekte gerçekleşeceği açıktır. İşçi sınıfı ulusal ölçekte kendi yağmacı burjuva hükümetiyle karşı karşıyadır. Dolayısıyla da proletaryanın haksız savaşta tarafsız kalmasını değil kendi burjuva hükümetinin yenilgisini istemesini ve bunun için mücadele etmesini savunur. Yani Lenin açıkça bir "ehveni şer" yani "kötünün iyisi" politikasını önermektedir ve her ülkenin proletaryası için daha ehven olanın kendi hükümetinin yenilgisi olacağını belirtir. Dolayısıyla da Lenin için esas sorun mevcut savaşın yarattığı koşulların proletarya devrimi için en iyi şekilde değerlendirilmesidir. Slogan "emperyalist savaşta taraf değiliz" ya da "bu savaşta ehveni şer yoktur" değil, "biz barıştan yanayız" gibi pasifist bir dilek ve temenni hiç değil, "emperyalist savaş iç savaşa çevir"dir.

NATO üyesi ülkede tarafsızlık NATO'dan taraf olmak anlamına gelir

Bu politik yaklaşımın Türkiye için anlamı bellidir. NATO üyesi olan Türkiye'de savaşta hiç tartışmasız olarak Ukrayna'yı vekil olarak kullanan NATO'nun yenilgisini istemek ve bunun için mücadele etmek gerekir. Türkiye'de Lenin'e referansla Ukrayna savaşında tarafsızlık politikası savunulması, tekrar ediyoruz velev ki Rusya emperyalist bir güç olsun yanlıştır. Lenin'in en iyi ihtimalle yanlış okunmasıdır ancak bu yanlış okumanın kaynağı da okuduğunu anlamama değil dünyaya Marksizmin penceresinden değil Batı emperyalizminin hegemonyası altındaki burjuva akademisinin penceresinden bakmaktır. En iyi ihtimalle dedik. Tarafsızlık politikasının hele ki NATO üyesi olan Türkiye'de objektif olarak NATO'yu desteklemek anlamına geldiğini düşündüğümüzde sol soslu, Avro fonlu NATO propagandasının yaygınlığını ve etkinliğini de asla küçümsememeliyiz.

Rusya emperyalist miydi?

Peki dünya proletaryasının çıkarları açısından nasıl bakmalıyız bu savaşa? Burada Rusya'nın emperyalist bir güç olup olmadığına yönelik analiz önemlidir. Lenin, Rusya'yı Birinci Dünya Savaşı'nda dahi emperyalist görüyordu bugün haydi haydi emperyalisttir diyenler yine Lenin'i yanlış okuyor ve çarpıtıyor. Çünkü Lenin ve Bolşevikler Rusya'yı o dönemde geri ve feodal ilişkilerin varlığını sürdürdüğü bir ekonomi olarak değerlendiriyor, bağımsız bir emperyalist güç olarak değil İngiliz ve Fransız nüfuzu altında olan, emperyalist bloğun asker deposu olarak nitelendiriyordu. Rusya'nın muadili Almanya değil Avusturya-Macaristan'dı. Osmanlı ise yarı-sömürge olarak daha aşağıdaki bir statüye konuyordu. Ancak Osmanlı da Alman emperyalizmi ile kol kola haksız bir savaş yürütmekteydi. Nitekim 1917 Şubat devriminin ardından Bolşeviklerin savaş politikası da değişmiştir. Rusya'nın İngiliz emperyalizmi ile kol kola savaşı hala haksızdır ancak Çarlığın yenilgisini isteyen ve savaşı iç savaşa dönüştürmeyi esas alan politika ile Şubat sonrası devrimin yani iç savaşın başlamasıyla iç savaşı kazanmaya odaklı politika aynı değildir. Bu konu-

ları ayrıntısıyla ve kanıtlarıyla birlikte *Devrimci Marksizm*'in 25. sayısında ayrıntısıyla işlemiş bulunuyoruz.

Rusya emperyalist mi?

Gelelim Rusya'nın bugün emperyalist bir güç olup olmadığına. Lenin'in emperyalizmi bir dünya sistemi olarak tanımladığını biliyoruz. Emperyalizmin ayırıcı özelliği kapitalizmin bu en yüksek aşamasında tekelliliğin, finans-kapitalin ve sermaye ihracının (meta ihracının yerine!) baskın hale gelmesidir. Bu özellikler artık kapitalizmin geliştiği her yere sirayet eder. Örneğin Türkiye yeni kapitalistleşmekte olan bir ülke olarak rekabetçi kapitalizm dönemi yaşamadan tekelleri aşamaya geçer, İş Bankası en baştan banka ve sanayi sermayesini bağrında toplamış bir finans-kapital örgütü olarak kurulur. Güney Afrika ve Nijerya Afrika kıtasının en yüksek sermaye ihracı yapan ülkeleridir.

Emperyalist sistemde artık dünyanın hiçbir köşesi sermayenin dolaşımından azade değildir. Her ülke burjuvazisi bir ölçüde sermaye ihracı yapar. Önemli olan nicelik değil niteliktir. Dolayısıyla tekellilik, finans kapital, sermaye ihracı vb. varlığı tek başına emperyalist güç olma alameti değildir. Bir ülkenin emperyalist güç olması o ülkeye ait finans-kapital örgütlerinin dünya çapında bir bölüşüm kavgasına girmesi, devletin de tüm dünya ölçeğinde bir sömürge ve nüfuz alanı mücadelesi içinde olması demektir. Dünya! Bölge değil! Sınır boyu değil! Hatta sadece bir kıta bile değil!

Emperyalizm dünya çapında paylaşım mücadelesi demektir

Bir başka ifadeyle bir ülkenin tekelleri, finans-kapital örgütleri, sermaye ihracının niteliği ve niceliği o ülkenin burjuvazisine dünya çapında bir bölüşüm kavgasına girme gücü vermiyorsa o ülkenin emperyalist olduğunu söyleyemeyiz. Elbette ki ordular ve askeri güç de son derece önemlidir. Rusya'nın dünyanın ABD'den sonra ikinci büyük askeri gücü olduğu biliniyor. Ancak Rusya emperyalist olmadığı için yani dünyayı sömürerek aşırı kârlar elde etme fırsatı ABD ve müttefikleri tarafından kapatıldığı için, 680 milyar dolar askeri harcama yapan ABD'nin ancak 10'da 1'i kadar askeri harcama yapabilmektedir. Rusya'nın 61 milyar dolarlık askeri bütçesi İngiltere ve Fransa'dan bile azdır. İkinci Dünya Savaşı'nı kaybettiği için fiilen askeri müstemleke konumunda olan Almanya ve Japonya'nın en fazla 15 milyar dolar üzerindedir. Nihayet Rusya'nın eski Sovyet coğrafyası dışında sadece Suriye'de askeri üssü bulunmasına karşılık ABD'nin 172 ülkede irili ufaklı 800'e yakın askeri üssü ve ABD toprakları dışında 320 bin asker bulundurmaktadır.

Nükleer silahlar? Evet Rusya'nın nükleer envanteri ABD'yi dengeleyecek boyuttadır. Ama bu güç ancak NATO'yu nükleer olarak caydırmaya yarar. Nüfuz alanları, pazar fetihleri nükleer füzelerle değil donanmalar ve ordularla desteklenmek zorundadır. Bu konuda Rusya'nın en uzak menzili Afrika ülkeleridir! Orada bile BAE, Suudi Arabistan ve Mısır'la pragmatik bir çıkar birliği olmaksızın Rusya'nın bağımsız bir nüfuz alanı oluşturamadığını görüyoruz. Suriye'de nüfuz alanının yarısını, Fırat'ın doğusunu çoktan ABD nüfuzuna kaptırmıştır. Ukrayna ise Rusya'nın

nüfuz alanını genişletmesi değil bu alanın NATO tarafından ele geçirilmesine karşı durma konusudur.

Ekonomik açıdan Rus emperyalizmi efsanesi

Ekonomik alana geldiğimizde ise durum çok daha dramatik hale gelir. Rusya'nın emperyalist olduğunu iddia edenler Rusya'nın milli gelirinden, doğalgaz ve petrol rezervlerinden, Rusya'nın dış fazla vermesinden ve yüksek miktardaki döviz rezervlerinden dem vuruyor. Ayrıca Rusya'nın hatırı sayılır bir sermaye ihracı gerçekleştirdiğinden bahsederek yine Lenin'i tanık göstermeye çalışanları da görüyoruz. Bu argümanlara biraz olsun ciddi yaklaşırsa sadece yanlış değil komik olduklarını görürüz.

Fakirlik alametini emperyalizm kanıtı olarak göstermek

Öncelikle milli gelir bir ülkenin ekonomik gücünü değil büyüklüğünü anlatır. Yani kalabalık ama fakir bir ülke ekonomik açıdan zayıf olduğu halde milli gelir açısından büyük görünebilir. Dolayısıyla yanıltıcıdır. Bu sebeple dünya zenginler liginin kişi başına milli gelire bakarak görebilirsiniz. Rusya milli gelirden dünyanın 11. büyük ekonomisi iken *kişi başına* milli gelir hesabında 50. sıralara kadar geriler. Türkiye ise 21. sıradan 76. sıraya iner. Gayet açık! Ama niyet gerçeği görmek ve göstermek değil tarafsızlık politikasına gerekçe bulmak için Rusya'yı bir şekilde emperyalist lige ille sokuşturmak olduğunda bu sefer *satın alma gücü paritesi* hesabının devreye sokulduğunu görmekteyiz. Ülke içindeki mal ve hizmet sepetinin fiyatlarına göre endekslenmiş bu hesapta Rusya birden 6. Sıraya yükselir. Türkiye 11. sıraya çıkar. En tepede ise Çin vardır.

Bu hesap daha da aldatıcıdır. Çünkü bu hesap adında "satın alma gücü" ifadesi geçse de ülkelerin sıralamada yükselmesi toplumlarının satın alma gücünün yüksekliğine değil fakirliğine işaret eder. Sebebi açıktır. Hesaplamaya temel oluşturan sepetin içinde mallar ve hizmetler birlikte yer alır. Sanayi ürünlerinin birçoğunun fiyatı dünya pazarında belirlenirken, uluslararası ticarete konu olmayan hizmetlerin fiyatı fakir ülkelerde daha ucuzdur. Örneğin akıllı telefon fiyatı İngiltere ve Türkiye'de hemen hemen aynı iken berbere Türkiye'de daha ucuza gidersiniz, evinizi daha ucuza boyatırsınız. Türkiye'de berberin daha ucuz olması, boyacının daha ucuza evinizi boyaması herhalde berber ve boyacı emeğinin daha verimli olmasından değil işgücünün ucuz olmasından ve ayrıca halkın satın alma gücünün de daha düşük olmasındandır. Dolayısıyla da satın alma gücü paritesine dayanarak küresel güç analizi yapmak gülünçtür.

Emperyalist çağda yer altı zenginlikleri paylaşmanın değil paylaşılmanın vesilesidir

Tüm emperyalizm tarihi bize yer altı zenginliklerine sahip olmanın size dünya ölçeğinde bir hegemonya gücü vermediğini, tam tersine sizi bir paylaşım konusu

haline getirdiğini öğretmiştir. Nitekim bugün Rusya'nın petrol ve doğalgaz rezervlerinin ona hâkimiyet sağlayıcı bir güç vermediğini en fazla yaptırımlara karşı bir koz sunabildiğini görüyoruz. Dramatik olan ise Rusya'nın petrol ve doğal gaz ile emperyalizm yaptığını iddia edenlerin bu ülkenin petrol tekeli olan Rosneft'in yüzde 20 hissesine İngiliz tekeli BP'nin sahip olduğunu, Doğal gaz tekeli Gasprom'un yüzde 16,7'lik hissesinin de Bank of New York Mellon aracılığıyla Amerikan sermayesinin elinde bulunduğundan bahsetmiyor oluşudur. Rusya'nın çok konuşulan döviz rezervleri ise bize Rus emperyalizmini değil Rusya'nın emperyalizme bağımlılığını kanıtladı. Rusya bu rezervlerin büyük kısmını emperyalist dünya sisteminde var olabilmenin bir teminatı olarak Batılı emperyalist merkezlerde tuttuğu için, savaş başlar başlamaz 634 milyar dolarlık rezervlerinin 400 milyar dolarını Amerikan ve Avrupalı emperyalistlere kaptırdı. Rus emperyalizmine bakın hele!

Rus ekonomisine sermaye değil meta ihracı damgasını vurur

Sermaye ihracına gelince, Rusya her ülke gibi sermaye ihracı yapıyor ama Rusya ekonomisine *damgasını vuran* doğal kaynak ihracı yani meta ihracıdır. Bu, emperyalizmin değil emperyalizm öncesi dönemin ayırıcı özelliğidir. Rusya net sermaye ithalatçısıdır. Yani dünya Rus sermayesinin sömürü mekânı olmaktan daha çok Rusya emperyalist sermayenin sömürü alanıdır. Dahası var. Rusya'nın mevcut sermaye ihracı rakamları da şişirilmiştir. Rusya'nın dışarıya yaptığı doğrudan yabancı yatırımların yaklaşık 20 milyar dolarlık kısmı (yaklaşık 3'te 2'si!) vergi cennetlerine giden (sadece Kıbrıs Cumhuriyeti yatırımların yüzde 30'unu almaktadır!) ve gerisin geriye Rusya'ya dönen "round tripping" adı verilen yatırımlardır. Bizde bir dönem epey gündemde yer alan Man Adası yatırımları gibi... Gerçek sermaye ihracına baktığımızda ise Rus oligarklarının mutlaka yanlarına Amerikan, İngiliz, İtalyan emperyalist ortaklar almak zorunda (özel petrol tekeli Lukoil'in yatırımları bu açıdan tipiktir) olduğunu görürüz. Emperyalist sermaye gittiği yerin ekonomik düzenini hatta siyasal yapısını şekillendirir. Oysa yaşadığımız dünyada, emperyalist tekeller Rus sermayesine savaş başlar başlamaz efendinin kim olduğunu göstermiş. Banka hesaplarının ve hisse senetlerinin yanında lüks yatırımlarını da kaptıran oligarklar gerisin geriye Rusya'ya dönmek zorunda kalmıştır.

Rusya'nın emperyalist olmamasının politik sonuçları

Yazıya velev ki Rusya emperyalist olsun diye başlamıştık. Ancak geldiğimiz yerde görüyoruz ki Rusya Marksist bakış açısıyla ve bilimsel anlamda emperyalist bir güç değildir. Savaşla birlikte ortaya çıkan politik gerçeklikler teoriyi pratikte de kanıtlamaktadır. O halde Türkiye işçi sınıfı açısından NATO ülkesi olmanın getirdiği kaçınılmaz devrimci görevlerin ötesine gitmek gerektiği açıktır. Emperyalist NATO güçleri ile Rusya'nın karşı karşıya olduğu savaşta NATO'nun yenilgisi sadece bu örgüte üye ülkelerin proletaryasının değil aynı zamanda dünya proletaryasının da menfaatinidir. Sebebi açık. Savaş siyasetin en keskin şekilde yaşanan ve şiddet araçlarının devrede olduğu alanıdır. Savaşta yenilen, bir futbol maçında yenilen gibi puansız evine dönüp önümüzdeki maçlara bakıyoruz diye-

mez. Evinde savaşı kaybetmenin çeşitli düzeylerde ve boyutlarda siyasi faturasıyla karşılaşır. Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisiyle 1918 Kasım devriminin ilişkisi açıktır. İkinci Dünya Savaşı'nda Japon emperyalizminin yenilmesiyle 1949 Çin devriminin ilişkisi de öyle... Bize en yakın örneklerden gidecek olursak Osmanlı'nın Makedon devrimcilerinin gerilla savaşı karşısındaki başarısızlığı 1908'de hürriyet devrimine giden yolu açmış, dahası Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'da milli mücadele askeri zafer kazanırken de önce savaşın esas sahibi emperyalist İngiltere'de 1922'de Loyd George hükümeti istifa etmiş, daha sonra onun adına vekâlet savaşı vermiş olan Yunanistan'da 1924'te kral devrilerek cumhuriyete geçilmiştir!

Şimdi savaşı iç savaşa ya da aynı anlama gelmek üzere devrime çevirmekten bahsediyorsak şayet, savaşın askeri cephedeki olası sonuçlarının siyasi sonuçlarını da işçi sınıfının çıkarlarını esas alarak öngörmek gereklidir. NATO'nun askeri yenilgisi tüm dünyada burjuvaziye darbe vuracak, sadece emperyalizme bağımlı ülkelerde değil, emperyalist merkezlerde de işçi sınıfının lehine koşullar oluşturacaktır. Rusya'da bugün proletaryanın güçleri çok güçsüzdür. Rusya Federasyonu Komünist Partisi (RFKP) dışında güçlü bir sol parti yoktur. Bu parti ise eski devlet bürokrasisinin Putin'e yamanmış bir gücüdür. Dolayısıyla, Rusya'nın yenilgisi Rusya'da bile ilerici bir sonuç vermeyecek, oligarşik rejimin sosyalizme doğru ilerlemesine değil olsa olsa Yeltsin dönemini anımsatan bir yarı-sömürge durumuna doğru geri gitmesine yol açacaktır.

Dolayısıyla savaşın iki tarafının da emperyalist olduğu Birinci Dünya Savaşı'ndan farklı olarak bu savaşta NATO'nun yani tek emperyalist olan tarafın askeri yenilgisinin tüm dünya proletaryasının menfaatine olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Rusya'nın ya da başka bir ifadeyle Putin'in zaferi emperyalistlerin yenilgisi olacaksa da emperyalizmin bir dünya sistemi olarak kesin yenilgisi anlamına gelmez. Bunun için menzile gidecek yol dünya devrimidir. Bu yüzden NATO'nun askeri yenilgisini savunurken Putin'in kapitalist restorasyonist oligarşik rejimine politik destek vermiyoruz. Dünya devrimi proletaryanın ulusal ve uluslararası düzeydeki devrimci partilerinden başka kimseye ihale edilemez! Bununla birlikte dünya devrimi için mücadele edenlerin ya da mücadele ettiğini söyleyenlerin emperyalizm gerçeğini bilimsel ve politik temellerde kavramaması, NATO'ya karşı tarafsızlık politikası izlemesi, içeriksiz ve soyut barış temennilerinde bulunarak emperyalist propagandaya soldan destek çıkması ya aymazlık ya da ihanettir. Ve aymazlığın bir noktadan sonra ihanete eş değer olabileceğini unutmamalıyız.